

DRIVE OF STEPPER MOTOR 2L110M

I. Golodnyi, Y. Lavrinenko, A. Toropov

Described the regulated electric drive based on stepper motor. Work of power drivers are the key parameters and their characteristics. The features create a microstepping mode of the engine and power control algorithms driver.

Keywords: *stepper motor, controller, power driver, pulses, mikrostep, peak current, continuous current, retaining current*

УДК 621.313

РОЗРАХУНОК МАГНІТНОГО ПОЛЯ СТРУМІВ ОБМОТКИ СТАТОРА ВЕНТИЛЬНОГО ДВИГУНА

А.В. Жильцов, доктор технічних наук
В.В. Ликтей, аспірантка*
e-mail: azhilt@mail.ru

Виведено аналітичні формули для розрахунку плоскопаралельного стаціонарного магнітного поля струмів, розміщених у пазах криволінійної трапецеїдальної форми статора вентильного двигуна.

Ключові слова: *вентильний двигун, обмотка статора, магнітне поле*

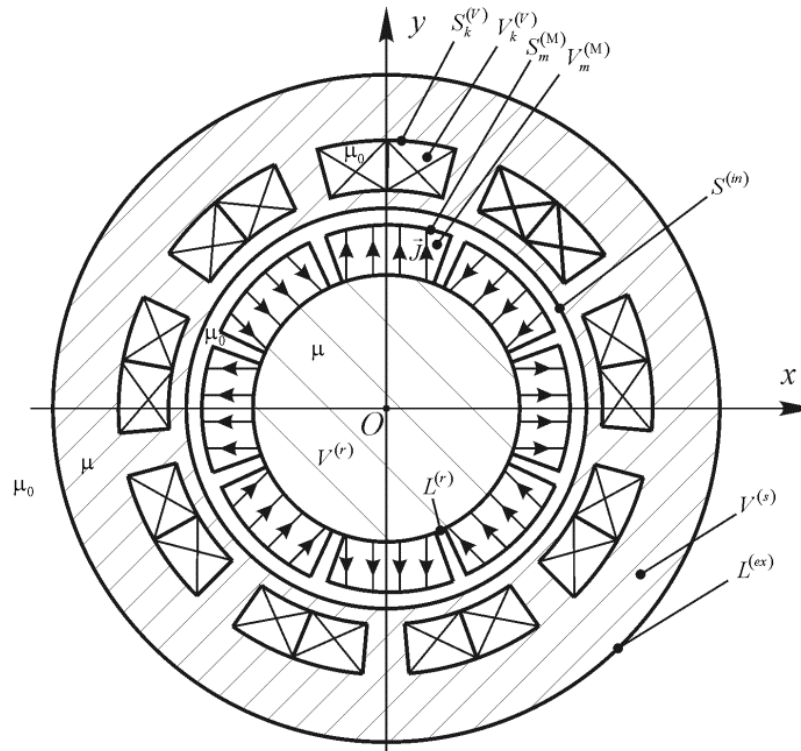
Аналіз магнітного поля вентильних двигунів є важливою частиною у вирішенні завдань проектування та обґрунтованого вибору електромагнітних навантажень електричних машин. Попередньо у роботі [1] було розроблено математичну модель вентильного двигуна з постійними магнітами, яка дозволяє провести розрахунок характеристик магнітного поля із урахуванням неоднорідності магнітних властивостей матеріалу. Її реалізацією на першому етапі є розрахунок поля обмотки статора. У загальному випадку це потребує застосування методів чисельного інтегрування закону Біо-Савара-Лапласа, що призводить до виникнення похибки при розрахунку компонент магнітного поля. У деяких випадках при певній геометрії обмоток статора вентильного двигуна допускається отримання аналітичних виразів для компонент магнітної індукції, що вони створюють.

Мета досліджень — розрахунок магнітного поля струмів обмотки статора у вентильному двигуні з неявнополюсним статором за умов прийняття його плоскопаралельним.

---

* Науковий керівник – доктор технічних наук А.В. Жильцов

Матеріали та методика досліджень. На рис.1 зображено переріз вентильного двигуна з постійними магнітами. Статор і ротор двигуна є шихтованими і виготовлені з магнітм'якого матеріалу. Статор — це феромагнітна труба, уздовж якої пророблені канали для розташування обмотки.

Рис. 1. Переріз вентильного електродвигуна з закритими пазами

Циліндричний ротор розміщений у середині статора. На поверхню ротора наклеєні постійні магніти, що намагнічені однорідно в площині Oxy . На рис.1 позначено: $V^{(s)}$ і $V^{(r)}$ — області, що зайняті феромагнітним статором і ротором; $S^{(r)}$ — поверхня, що обмежує область $V^{(r)}$, а $S^{(ex)}$ і $S^{(in)}$ — поверхні, що обмежують область $V^{(s)}$ з боку навколишнього простору і з боку ротора відповідно; у статорі $V^{(s)}$ є R пустот $V_k^{(V)}$, $k=1,2,\dots,R$, що заповнені середовищем із магнітною проникністю μ_0 ; $S_k^{(V)}$ — поверхня, що обмежує область $V_k^{(V)}$; $V^{(in)}$ і $V^{(ex)}$ — області між статором і ротором та поза статором відповідно, що заповнені середовищем із магнітною проникністю μ_0 .

Розрахуємо магнітне поле, що створюється нескінченно довгою котушкою, що являє собою два паралельних нескінченно довгих провідники, по яких течуть струми у протилежних напрямках. Визначимо магнітне поле, що створюється одним із двох провідників, по якому тече струм постійної густини по всьому перерізу провідника (див. рис.2).

Введемо циліндричну систему координат так, щоб вісь Oz була спрямована вздовж провідника. Магнітне поле, що створене струмом у провіднику, є плоскопаралельним, тобто картина поля знаходиться у площині, перпендикулярній осі z .

Напруженість магнітного поля струму $\vec{\delta}(M)dS_M$ у точці Q визначається виразом:

$$d\vec{H}(Q) = \frac{1}{2\pi} \frac{\vec{\delta}(M) \times \vec{r}_{MQ}}{r_{MQ}^2} dS_M, \quad (1)$$

де $\vec{r}_{MQ}$ — радіус-вектор, проведений із точки M у точку Q ;
 $\vec{\delta}(M) = \delta_z(M) \vec{n}_z$ — густина струму, А/м².

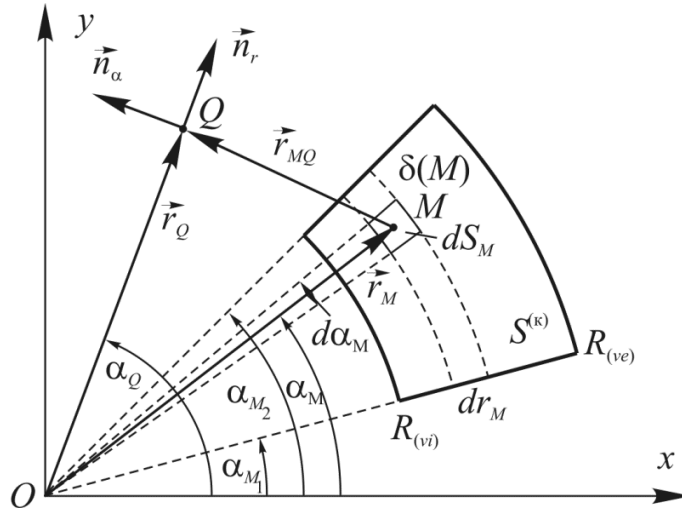

Рис.2. Переріз провідника у формі криволінійної трапеції

Таким чином,

$$d\vec{H}(Q) = \frac{\delta_z(M) \vec{n}_z \times \vec{r}_{MQ}}{2\pi r_{MQ}^2} dS_M. \quad (2)$$

Враховуючи те, що радіус-вектор $\vec{r}_{MQ}$ (див. рис.2) можна записати у вигляді:

$$\vec{r}_{MQ} = \vec{r}_Q - \vec{r}_M, \quad (3)$$

то для визначення напруженості магнітного поля одержуємо вираз:

$$d\vec{H}(Q) = \frac{\delta_z(M)}{2\pi} \left\{ \frac{\vec{n}_z \times \vec{r}_Q}{r_{MQ}^2} - \frac{\vec{n}_z \times \vec{r}_M}{r_{MQ}^2} \right\} dS_M, \quad (4)$$

де $\vec{r}_M$ — радіус-вектор, проведений із початку координат O у точку M ; $\vec{r}_Q$ — радіус-вектор, проведений із початку координат O в точку Q ; $\vec{n}_z$ — одиничний вектор осі Oz ; $\delta_z(M)$ — z -проекція густини струму котушки в точці M .

Визначимо компоненти $d\vec{H}(Q)$, тобто $dH_r(Q)$, $dH_\alpha(Q)$ — радіальна і кутова складові. Оскільки вектор $\vec{r}_Q$ у циліндричній системі координат має компоненти $\vec{r}_Q = \{r_Q, 0, 0\}$, а вектор $\vec{r}_M$ має компоненти $\vec{r}_M = \{r_M \cos(\alpha_Q - \alpha_M), -r_M \sin(\alpha_Q - \alpha_M), 0\}$ і тому:

$$\begin{aligned}
\vec{n}_z \times \vec{r}_{MQ} &= \vec{n}_z \times \vec{r}_Q - \vec{n}_z \times \vec{r}_M = \\
&= \begin{vmatrix} \vec{n}_r & \vec{n}_\alpha & \vec{n}_z \\ 0 & 0 & 1 \\ r_Q & 0 & 0 \end{vmatrix} - \begin{vmatrix} \vec{n}_r & \vec{n}_\alpha & \vec{n}_z \\ 0 & 0 & 1 \\ r_M \cos(\alpha_Q - \alpha_M) & -r_M \sin(\alpha_Q - \alpha_M) & 0 \end{vmatrix} = \\
&= r_Q \vec{n}_\alpha - (r_M \sin(\alpha_Q - \alpha_M) \vec{n}_r + r_M \cos(\alpha_Q - \alpha_M) \vec{n}_\alpha) = \\
&= -r_M \sin(\alpha_Q - \alpha_M) \vec{n}_r + (r_Q - r_M \cos(\alpha_Q - \alpha_M)) \vec{n}_\alpha. \tag{5}
\end{aligned}$$

Для складових напруженості магнітного поля $d\vec{H}(Q)$, що створює елемент струму $\vec{\delta}(M)dS_M$, отримаємо вирази:

$$dH_r(Q) = -\frac{\delta_z(M)}{2\pi} \frac{dS_M}{r_{MQ}^2} r_M \sin(\alpha_Q - \alpha_M); \tag{6}$$

$$dH_\alpha(Q) = \frac{\delta_z(M)}{2\pi} \frac{dS_M}{r_{MQ}^2} (r_Q - r_M \cos(\alpha_Q - \alpha_M)), \tag{7}$$

де $r_{MQ} = (r_Q^2 + r_M^2 - 2r_Q r_M \cos(\alpha_Q - \alpha_M))^{\frac{1}{2}}$, $dS_M = r_M dr_M d\alpha_M$.

Тоді,

$$dH_r(Q) = -\frac{\delta_z(M)}{2\pi} \frac{r_M^2 dr_M \sin(\alpha_Q - \alpha_M) d\alpha_M}{r_Q^2 + r_M^2 - 2r_Q r_M \cos(\alpha_Q - \alpha_M)}; \tag{8}$$

$$dH_\alpha(Q) = \frac{\delta_z(M)}{2\pi} \frac{(r_Q + r_M \cos(\alpha_Q - \alpha_M)) r_M dr_M d\alpha_M}{r_Q^2 + r_M^2 - 2r_Q r_M \cos(\alpha_Q - \alpha_M)}. \tag{9}$$

Напруженість магнітного поля від електричного струму з постійною густиною δ_z , що тече по перерізу $S^{(k)}$ (див. рис. 2), знаходиться шляхом інтегрування виразів (8), (9):

$$H_r(Q) = \frac{\delta_z}{2\pi} \int_{R_{(vi)}}^{R_{(ve)}} \int_{\alpha_{M1}}^{\alpha_{M2}} \frac{r_M^2 dr_M \sin(\alpha_Q - \alpha_M) d\alpha_M}{r_Q^2 + r_M^2 - 2r_Q r_M \cos(\alpha_Q - \alpha_M)}; \tag{10}$$

$$H_\alpha(Q) = \frac{\delta_z}{2\pi} \int_{R_{(vi)}}^{R_{(ve)}} \int_{\alpha_{M1}}^{\alpha_{M2}} \frac{r_M (r_Q - r_M \cos(\alpha_Q - \alpha_M)) dr_M d\alpha_M}{r_Q^2 + r_M^2 - 2r_Q r_M \cos(\alpha_Q - \alpha_M)}. \tag{11}$$

Записані інтеграли можуть бути знайдені аналітично:

$$\begin{aligned}
H_r(r_Q, \alpha_Q, \alpha_{M1}, \alpha_{M2}) &= h_r(r_Q, \alpha_Q, R_{(ve)}, \alpha_{M2}) - h_r(r_Q, \alpha_Q, R_{(vi)}, \alpha_{M2}) - \\
&\quad - h_r(r_Q, \alpha_Q, R_{(ve)}, \alpha_{M1}) + h_r(r_Q, \alpha_Q, R_{(vi)}, \alpha_{M1}); \tag{12}
\end{aligned}$$

$$H_\alpha(r_Q, \alpha_Q, \alpha_{M1}, \alpha_{M2}) = h_\alpha(r_Q, \alpha_Q, R_{(ve)}, \alpha_{M2}) - h_\alpha(r_Q, \alpha_Q, R_{(vi)}, \alpha_{M2}) -$$

$$-h_{\alpha}(r_Q, \alpha_Q, R_{(ve)}, \alpha_{M_1}) + h_{\alpha}(r_Q, \alpha_Q, R_{(vi)}, \alpha_{M_1}), \quad (13)$$

де

$$h_r(r_Q, \alpha_Q, r_M, \alpha_M) = \frac{\delta_z}{4\pi r_Q} \left\{ \frac{(r_M^2 - r_Q^2 \cos 2(\alpha_M - \alpha_Q))}{2} \ln(r_Q^2 + r_M^2 - 2r_Q r_M \cos(\alpha_M - \alpha_Q)) + \right. \\ \left. + r_Q^2 \sin 2(\alpha_M - \alpha_Q) \operatorname{arctg} \frac{r_M - r_Q \cos(\alpha_M - \alpha_Q)}{r_Q \sin(\alpha_M - \alpha_Q)} - r_M r_Q \cos(\alpha_M - \alpha_Q) \right\};$$

$$h_{\alpha}(r_Q, \alpha_Q, r_M, \alpha_M) = \frac{\delta_z}{2\pi} \left[\frac{r_M^2 (\alpha_M - \alpha_Q)}{4r_Q} - \frac{r_M^2}{2r_Q} \operatorname{arctg} \left(\frac{r_M + r_Q}{r_M - r_Q} \operatorname{tg} \left(\frac{\alpha_M - \alpha_Q}{2} \right) \right) \right] - \\ - \frac{r_M}{2} \sin(\alpha_M - \alpha_Q) - \frac{r_Q \sin[2(\alpha_M - \alpha_Q)]}{4} \ln(r_M^2 + r_Q^2 - 2r_Q r_M \cos(\alpha_M - \alpha_Q)) - \\ - \frac{r_Q \cos[2(\alpha_M - \alpha_Q)]}{2} \operatorname{arctg} \left(\frac{r_M - r_Q \cos(\alpha_M - \alpha_Q)}{r_Q \sin(\alpha_M - \alpha_Q)} \right).$$

Таким чином визначаються компоненти поля, яке створюється одним провідником (див. рис. 2). Але оскільки котушка обмотки статора складається із двох провідників (див. рис. 3) із перерізами $S_i^{(k-)}$ і $S_i^{(k+)}$, де знаки «-» і «+» вказують відносний напрямок струмів у провідниках, $i=1,2,\dots,p$, p — кількість обмоток статора, тобто полюсне ділення дорівнює $\tau = 2\pi/p$. Нехай відстань між двома половинками обмотки дорівнює $\Delta\tau$ (див. рис. 3).

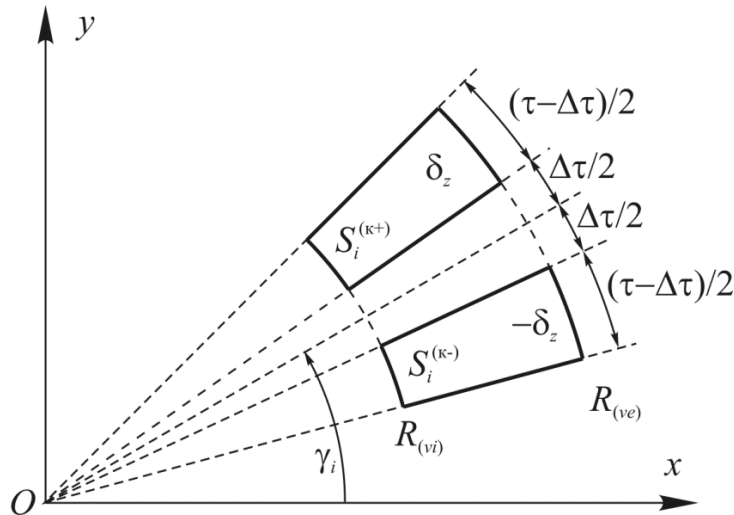

Рис. 3. Переріз i -тої котушки обмотки статора

Компоненти напруженості $\vec{H}_i^{(k)}(Q)$ магнітного поля, що створюється струмами i -тої котушки, $i=1,2,\dots,p$, у точці Q , визначаються так:

$$H_{ir}^{(k)}(r_Q, \alpha_Q) = H_r(r_Q, \alpha_Q, \gamma_i + \Delta\tau/2, \gamma_i + \tau/2) - H_r(r_Q, \alpha_Q, \gamma_i - \tau/2, \gamma_i - \Delta\tau/2),$$

$$H_{i\alpha}^{(k)}(r_Q, \alpha_Q) = H_\alpha(r_Q, \alpha_Q, \gamma_i + \Delta\tau/2, \gamma_i + \tau/2) - H_\alpha(r_Q, \alpha_Q, \gamma_i - \tau/2, \gamma_i - \Delta\tau/2),$$

де γ_i — кут, який визначає лінію симетрії i -тої котушки (див. рис. 3), тобто

$$\gamma_i = \frac{2\pi}{p}(i-1) + \gamma_0, \quad i=1, 2, \dots, p, \quad \gamma_0 \text{ — кут лінії симетрії першої котушки.}$$

Отже, магнітне поле, що створюють обмотки статора (див. рис. 1), у точці Q, дорівнює

$$\vec{H}^{(k)}(r_Q, \alpha_Q) = \sum_{i=1}^p \vec{H}_i^{(k)}(r_Q, \alpha_Q). \quad (14)$$

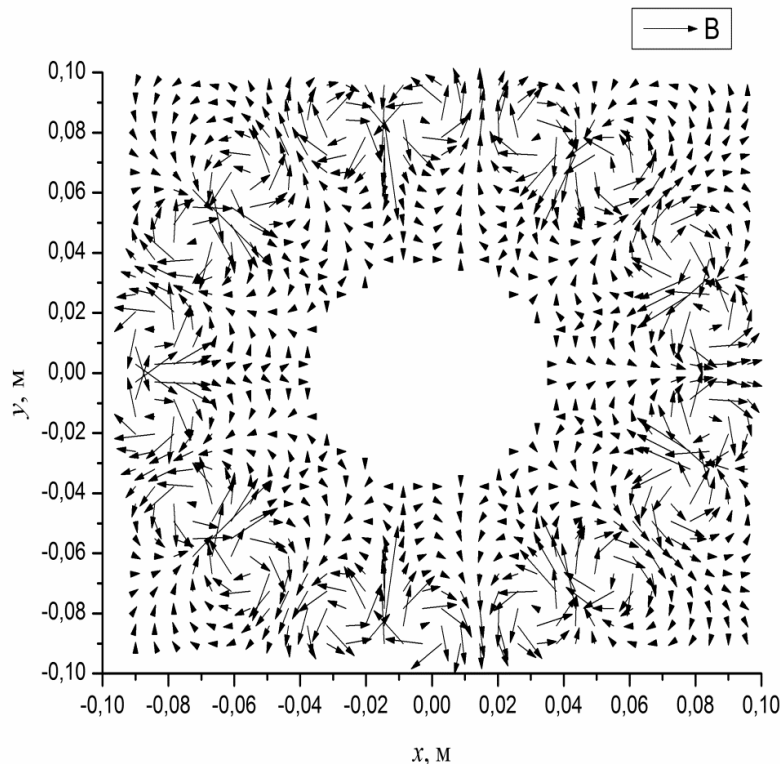
Для того, щоб перейти до декартової системи координат, використовують зв'язок із циліндричною системою координат:

$$H_x(Q) = H_r(Q) \cos \alpha_Q - H_\alpha(Q) \sin \alpha_Q;$$

$$H_y(Q) = H_r(Q) \sin \alpha_Q + H_\alpha(Q) \cos \alpha_Q.$$

Результати досліджень. Розглянемо вентиляльний електродвигун із такими геометричними параметрами статора (див. рис.1): внутрішній радіус обмотки $R_{(vi)} = 0,08$ м, зовнішній радіус обмотки $R_{(ve)} = 0,10$ м, кількість котушок в обмотці статора $p = 9$, густина струму в обмотці статора $\delta_z = 3 \cdot 10^6$ А/м².

На рис. 4 наведено розподіл магнітної індукції у вентиляльному двигуні, що створюється тільки обмоткою статора.

Рис. 4. Розподіл магнітної індукції від обмотки статора вентиляльного двигуна

Висновки

Розрахунок магнітного поля струмів обмоток статора вентильного двигуна є одним із етапів визначення його характеристик. Тому, на підставі безпосереднього інтегрування виразів для компонент напруженості магнітного поля, що створюється системою струмів, які розташовані в пазах у формі криволінійної трапеції, виведено аналітичні формули для їх визначення, що дозволяє усунути похибку чисельного розрахунку поля струмів обмоток статора вентильного двигуна.

Список літератури

1. Жильцов А. В. Крайова задача для тривимірного магнітного поля з урахуванням неоднорідності магнітних властивостей середовища / А. В. Жильцов, В. В. Ликтей // Проблеми енергоресурсозбереження в електротехнічних системах. Наука, освіта і практика. — Кременчук: КрНУ, 2014. — Вип.1/2014(2). — С. 124 — 126.
2. Жильцов А. В. Розрахунок магнітного потоку від постійного магніту у формі циліндра за наявності феромагнетиків / А. В. Жильцов, В. В. Ликтей // Науковий вісник НУБіП України. Серія "Техніка та енергетика АПК". — К., 2014. — Вип.194, ч.2. — С. 122—132.
3. Стадник И. П. Электродинамика. Лекции с вопросами и задачами / И. П. Стадник. — К. : Техника, 2012. — 336 с.
4. Тамм И. Е. Основы теории электричества / И. Е. Тамм. — М. : Наука, 1991. — 504 с.
5. Тозони О. В. Метод вторичных источников в электротехнике / О. В. Тозони. — М. : Энергия, 1975. — 296 с.

РАСЧЁТ МАГНИТНОГО ПОЛЯ ТОКОВ ОБМОТКИ СТАТОРА ВЕНТИЛЬНОГО ДВИГАТЕЛЯ

А. В. Жильцов, В.В. Ликтей

Выведено аналитические формулы для расчета плоскопараллельного стационарного магнитного поля токов, размещенных в пазах криволинейной трапецевидной формы статора вентиального двигателя.

Ключевые слова: *вентильный двигатель, обмотка статора, магнитное поле*

CALCULATION OF MAGNETIC FIELD WINDING ON THE STATOR THE BRUSHLESS DC ELECTRIC MOTOR

A. Zhiltsov, V. Lykтей

Analytical formulas for the calculation of the plane-parallel stationary magnetic field currents, which are arranged in the curved grooves of trapezoidal shape in the stator of the brushless DC electric motor, were derived.

Keywords: *brushless DC electric motor, the magnetic field, stator winding*